

Жорнокуй Юрій Михайлович

доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України, завідувач кафедри цивільного права та процесу Харківського національного університету внутрішніх справ

***МАЙНОВІ ПРАВА ЯК ОБ'ЄКТ ВЕНЧУРНОГО ІНВЕСТУВАННЯ
ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ***

Наукова робота присвячена дослідженню проблем, що виникають щодо визначення об'єкта правових зв'язків у сфері венчурного інвестування інноваційної діяльності. Проаналізовано два основні підходи до розуміння такого об'єкта – об'єкт права промислової власності та інноваційний продукт або технологію. Зроблено висновок, що саме майнові права на об'єкт права промислової власності є об'єктом правовідносин у сфері венчурного інвестування інноваційної діяльності.

Ключові слова: венчурне інвестування інноваційної діяльності, об'єкт, промислова власність, технологія, інноваційний продукт.

Zhornokui Yurii Mykhailovych

Doctor in Law, Professor, head of Civil Law and Procedure Department of Kharkiv National University of Internal Affairs, senior scientific employee of Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of the National Academy of Law Sciences of Ukraine

***PROPERTY RIGHTS AS AN OBJECT OF VENTURAL INVESTMENT INTO
INNOVATIVE ACTIVITY***

The scientific work is devoted to the study of problems that arise in determining the object of legal relations in the field of venture capital innovation. Two main approaches to understanding such an object are analyzed - the object of industrial property rights and the innovative product or technology. It is concluded that the property rights to the object of industrial property rights are the object of legal relations in the field of venture investment in innovation.

Keywords: venture investment into innovation activity, object, industrial property, technology, innovative product.

Питання правової охорони об'єктів інтелектуальної власності віднесені до числа важливих у сфері інноваційного підприємництва, оскільки покликані забезпечити основу венчурного інвестування інноваційної діяльності і є необхідною умовою, без якої інноватор не захищений у конкурентному середовищі. Основою проведення такої діяльності є творчий пошук можливості встановлення об'єктивній істині тих чи інших процесів і, по можливості, втілення їх у промислове виробництво. За сучасних часів створення надійної системи охорони об'єктів інтелектуальної власності стає не менш важливим, ніж захист майна громадян від крадіжки та розбою, з розвитком технологій змінилися сучасні напрями економічного розвитку, на передові місця вийшов експорт авторсько-правових товарів [1, с. 148]. Тому, з використанням норм законодавства про інтелектуальну власність визначається, кому належить результат інтелектуальної творчої діяльності, втілений у певну об'єктивну форму (патент, свідоцтво тощо) (мова йде про немайнові та майнові права).

Відповідь на питання про розуміння об'єкта венчурного інвестування інноваційної діяльності є одним із ключових взагалі у з'ясуванні сутності та правової природи відповідних правових зв'язків. Саме визначення та усвідомлення того, з приводу чого виникають правові відносини між учасниками (сторонами) інноваційних проектів, розробниками та реалізаторами стартапів тощо, становить значний інтерес, оскільки надасть можливість зрозуміти у чому полягає зацікавленість осіб вступати у ті чи інші відносини між собою у науково-технічній сфері.

На сьогодні пріоритет становить підхід, за яким об'єктами інноваційних відносин взагалі слід визнавати об'єкти права промислової власності. Виходячи з такого бачення та розуміючи венчурне інвестування як різновид інноваційної діяльності, можна було б дати ствердну відповідь і на питання про об'єкт таких правових зв'язків – об'єкти права промислової власності (з їх змістовною

складовою – немайнові та майнові права). Проте наукова спільнота не має єдиного розуміння об'єкта правових зв'язків, пов'язаних з інвестуванням інноваційної діяльності. Крім об'єктів права промислової власності, об'єктом інвестування інноваційної діяльності пропонується визнавати інноваційний продукт або технологію.

Слід повністю погодитися з думкою про те, що основними об'єктами інтелектуальної власності, що є вихідним матеріалом для інноваційної діяльності, виступають об'єкти промислової власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, ноу-хау). Саме вони становлять особливий інтерес для інноваційної діяльності, оскільки головним змістом останньої є діяльність з довготривалого і ризикового впровадження об'єкта творчої, інтелектуальної діяльності в певний об'єкт виробничої сфери, а також використання його з метою отримання прибутку і досягнення соціального ефекту. Характерною рисою перерахованих об'єктів виступає те, що вони – результати розумової діяльності людини, тобто вважаються продуктом її інтелектуальної діяльності. Неабияку роль у підвищенні конкурентоспроможності продукції, виготовленої із застосуванням інновацій, відіграють об'єкти інтелектуальної власності, що входять до їх складу як базовий елемент. Закріплення державою виключних прав інтелектуальної власності на результати творчої, розумової діяльності означає визнання державою монопольних прав на них за їх правоволодільцями через юридичну заборону їх несанкціонованого використання іншими особами. Тому такі виключні права на центральний елемент інноваційних продуктів створюють передумову для монопольного володіння інноваційними продуктами й обмеження впровадження інновацій, що приводить до набуття законної та охоронюваної державою конкурентної переваги на відповідному ринку товарів (послуг) суб'єктами господарювання, які є правоволодільцями або користувачами об'єктів інтелектуальної власності [2, с. 3–6].

Інтелектуальна власність, якою наділені об'єкти венчурного інвестування інноваційної діяльності, вимагає постійного внутрішнього контролю з метою своєчасної ідентифікації та забезпечення адекватного правового захисту.

Безсумнівним є те, що прийняттям законів у сфері інтелектуальної власності було зроблено важливий крок у сторону створення системи правового забезпечення інвестування інноваційної діяльності в цілому. Той факт, що більшість з них відноситься безпосередньо до інноваційної сфери, свідчить про зростаючу увагу законодавчої влади до питань правового регулювання відносин між наукою і виробництвом. Втім, використання венчурного капіталу для інвестування інноваційної діяльності в Україні недостатньо розвинуто. Цьому не сприяє сучасний стан вітчизняного законодавства, яке не приділяє достатньої уваги венчурному підприємництву, його організаційним формам, джерел походження капіталу, державній підтримці тощо [3, с. 159].

Слід зазначити, що нові технології є основними чинниками формування конкурентних переваг і розвитку не лише окремих компаній, а й сучасних країн взагалі [4, с. 164]. Вважаємо, що на стадіях дослідно-конструкторських та технологічних розробок об'єктами венчурного інвестування інноваційної діяльності будуть виступати нові або вдосконалені вироби, матеріали або технології. Тому, на перший погляд здається, що під об'єктом венчурного підприємництва необхідно розуміти втілений у матеріальний носій інтелектуальний продукт, який створено при фундаментальних і прикладних наукових досліджень, результати яких (в матеріальній або нематеріальній формі) можуть бути негайно використані для потреб суспільства через передачу на них майнових прав в будь-якій доцільній діяльності людей. Встановивши правову природу об'єкта венчурного інвестування інноваційної діяльності можна зрозуміти, що вказане поняття у більшому ступені відображає його технічне розуміння. Це пояснюється тим, що з технічної точки зору саме об'єктом венчурного інвестування інноваційної діяльності є продукт, тобто об'єктивне вираження інтелектуальної діяльності. Натомість, з юридичної точки зору, що саме нас і цікавить, об'єктом виступають права. Тому необхідно звернути увагу на ту обставину, що саме зміст вказаного поняття відображає безпосередньо «новинка» (венчур), а формою вираження останньої виступають безпосередньо майнові права.

Висновки. Метою діяльності суб'єктів венчурного інвестування інноваційної діяльності є створення об'єкту інтелектуальної, творчої діяльності, тобто створення об'єкту венчурного підприємництва, до якого відносяться винаходи, корисні моделі, та інші нововведення, створення яких проводиться з певним ризиком. Результатом такої діяльності, з технічної точки зору, виступає інтелектуальний продукт, який можливо виділити як результат діяльності в галузі духовного виробництва, який необхідний для задоволення вимог (в матеріальній або нематеріальній формі) його споживачів.

Заінтересованість суб'єктів інноваційної діяльності становлять позитивні результати від проведення науково-технічних та конструкторських розробок, результатом яких є створення об'єкту інтелектуальної творчої діяльності, втіленого у певну об'єктивну форму (патент, свідоцтво тощо). Відповідно об'єктом венчурного інвестування інноваційної діяльності є майнові права на втілений у матеріальний носій інтелектуальний продукт, який створено в результаті фундаментальних і прикладних наукових досліджень, результати якого мають практичну придатність, здебільшого промислову, і можуть бути використані для потреб суспільства в будь-якій доцільній діяльності людей. Проте нині в Україні майже відсутня єдина (цілісна) регульована система венчурного інвестування, яка пропонує українським підприємцям перспективні форми взаємозв'язку з «молодими» юридичними особами, які у сфері технологічних інновацій та розробок нової продукції є більш мобільними та ефективними, порівняно з великими товариствами (юридичними особами), питання суб'єктного складу відносин, пов'язаних із залученням вільних коштів в ризикові інвестиційні проекти, та їх правового становища в Україні не вирішені до цих пір[5, с. 175].

ЛІТЕРАТУРА

1. Теоретичні засади правового регулювання інвестування інноваційного розвитку в Україні : монографія / за ред. Р. П. Бойчука. Харків : Право, 2014. 480 с.

2. Симсон О. Э. Правовая квалификация инновационной деятельности. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 8. С. 3–6.
3. Правове забезпечення Національної інноваційної системи у сучасних умовах: монографія / за ред. С. В. Глібка, О. В. Розгон. Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2020. 360 с.
4. Legal Relations between Participants in a Technology Transfer Network. *Mind the Gaps. Economical Aspects in the Legal Thinking*: monograph / by editing T. Bekrycht, B. Wojciechowski. S. Glibko. Lodz: University of Lodz, 2018. 244 p. URL: <https://www.ceeol.com/search/chapter-detail?id=669377>.
5. Учасники національної інноваційної системи: інституційно-функціональний аналіз в праві: монографія / за заг. ред. С. В. Глібка, Ю. В. Георгієвського. Харків: Право, 2018. 270 с.

REFERENCES

1. Theoretical principles of legal regulation of investment innovations in Ukraine: monograph / ed. RP Boychuk. (2014). Kharkiv: Pravo, 480 [in Ukrainian].
2. Simson O. E. (2004). Legal qualification of innovation activity. *Entrepreneurship, farming and law*, 8, 3–6 [in Russian].
3. Legal support of the National Innovation System in modern conditions: monograph /S. V. Hlibko, O. V. Rozghon (Ed.). (2020). Kharkiv: NDI PZIR NAPrN Ukrainy [in Ukrainian].
4. Legal Relations between Participants in a Technology Transfer Network. *Mind the Gaps. Economical Aspects in the Legal Thinking*. T. Bekrycht, B. Wojciechowski. S. Glibko. (Ed.). (2018). Lodz: University of Lodz. Retrieved from <https://www.ceeol.com/search/chapter-detail?id=669377> [in English].
5. Participants of the national innovation system: institutional and functional analysis in law: monograph / for general. ed. S.V. Hlibko, Yu. V. Georgievsky. (2018). Kharkiv: Pravo, 270 [in Ukrainian].